

IZRAELITA TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. Tanító-egyesület.” —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak di-
jmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénztár-
nokhoz, Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

M e g h i v ó.

*Az orsz. magy. izr. tanítóegyesület f. é. április hó 22-én
délután 3 órakor és folytatólagosan 23-án délelőtt 9 órakor
KÖZGYŰLÉST tart, melyre összes tagjai ezennel tisztelettel
meghívatnak.*

Vendégek is szívesen fogadtatnak.

T á r g y a k:

I. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur mult évi deczember hó 16-án 22,361. sz. a. kelt magas körrende-
tében foglalt tételek közül a következő három fog tárgyalatni:

1) A népiskolai közegészségügy. Előadó: Lederer Abrahám tanár ur.

2) Az olvasókönyvek használásának módja. Előadó: Radó Vilmos tanár ur.

3) A kézügyességi oktatás célja, anyaga és módszere, te-
kintettel hazánk közgazdasági viszonyaira. Előadó: Csajági Béla
fiárvaházi igazgató ur.

II. Az orsz. képviseleti tanitógyűlésbe kiküldendő két tag
megválasztása.

Az elnökség.

**Tételek a nm. magy. kir közoktatásügyi minister ur által kitü-
zött I. II. és IV. számú kérdésekhez.**

I. A közegészségügy a népiskolában.

1) A közegészségügy általában a közjóléttel, a közmivelődéssel és a
közerkölcsiséggel kölcsönös oki viszonyban áll, és ezen négy kincs meg-
szerzése, fenntartása és gyarapodása nemcsak a népiskolától, hanem leg-
nagyobb részben a család-, a társadalom- és az államtól függ.

2) A közegészségügy felvirágzására a *népiskolában* a község (a biró a
jegyző a lelkész), az iskolai hatóság, a család és a tanítónak kell közre-
működni.

3) A közegészségügy csak akkor gyarapodhatik a népiskolában, ha a tanító maga helyesen felfogja a közegészség fontosságát, ez iránt érdeklődik, ezen tudományt t. i. az egészségtant alaposan ismeri és a közegészségügyre vonatkozó törvényeket és rendeleteket szem előtt tartja pl. a véd-himlő oltásra, a járvány ragályos gyermekbetegségekre vonatkozó törvényeket.

4) A tanító példája, életmódja, különösen a kisebb helyiségekben nagy befolyással bír a tanulók és a felserdülő ifjuság erkölcsi és egészségi fejlődésére.

5) Az iskolaépület fekvése, építési módja, az iskolatermek, a világítás, a levegő, a fűtés, a szellőztetés, a padok, a többi iskolai butorok, az internatusok lakhelyei, háló termei, az iskolai kert és udvar, az árnyékszékek, az iskolai kut, az iskolai műhelyek nagy befolyással vannak a népiskolai közegészségügy felvirágzására.

6) A gyermekeknek az iskolákba való felvétele, a nemek elkülönítése, a tanulók ruházata, az oktatás kezdete, a tanterv, az iskolai könyvek papirosa, nyomása, a testtartás, az olvasás-, írás-, rajz-, ének-, tornatanításnál, a játék és a kirándulások, a tantárgyak száma, a tanítás módszere, a munka és nyugalom váltakozása, a fegyelem, a szoktatás, az iskolai büntetések, a naponkénti seprés, az évenkénti tisztogatás, a fertőtlenítés és a szünidők nagy befolyással bírnak a népiskolai közegészségügyre.

7) A tanító ismerje a ragályos gyermekbetegségek jellegző kórtüneteit, továbbá a jelen korban leginkább uralkodó testi bajokat (mint pl. idegbajok, rövidlátás, vérszegénység, örültség); háritsa el a betegségek elterjedésének okait és óvja a tanulókat tulságos megerőltetéstől, lelki indulatoktól, bünös szokásoktól, mérsékletlenségtől, heves megrázkodtatásoktól, ingerlésektől, természetellenes ruházattól, elkényeztetéstől stb.

8) Az egészségtan tanítása történjék 1. alkalmilag, 2. összekapcsolatban a beszéd- és értelemgyakorlatokkal, a vallás és erkölcstannal, a természetrajzzal, az olvasmányokkal, a vegytannal, a természettannal, az 1876. XIV törvényczikk ismertetésével, az ifjusági könyvtárakkal és végül a 6. osztályban és az ismétlő iskolában mint külön tantárgy különös tekintettel az életmentés szabályaira és első segélynyújtás módjára rögtöni baleseteknél és mérgezéseknél, a babonahit kiirtására a kuruzslók gyógyszerai, a szédelgők szépitő szereai figyelmeztetésére stb.

9) Az egészségtan tanítása általában feleljen meg a módszertani szabályoknak és legyen különösen *világos* és *érdekes*, és azért gondoskodjék a tanító alkalmas egészségtani szemléltető eszközökről.

10) A tanulók testi fejlődése, növekedése, szine, szemei, hallása, fogai, egészségi állapota, az iskola egészségi viszonya minden tanító és az iskolai orvos által szoroson megfigyelendők és a havi értekezletekben ugy mint az iskolaszéki ülésekben a megbeszélés tárgyát képezzék.

11) A tanító iparkodjék felvilágosítás, tanácsadás, utasítás, figyelmeztetés, felolvasások, jó könyvek elterjesztése által közremüködni, hogy a család, az iskolaszék, a községi hatóság és a társadalom mindent tegyenek, mi által a tanulók és a felserdülő ifjuság egészsége előmozdittatik. A korcsmalátogatás megszorítása, az erkölcstelen életmód meggátlása által, továbbá séta- és játékterek, közös kirándulások, fürdők, egészségápoló egyesületek, szünidői telepek, gyermekmenedékházak, egészségügyi muzeumok életbe léptetése és fentartása által.

Lederer Á.

II. Az olvasókönyvek használásának módja.

1. **A népiskolai olvasókönyv rendeltetése:** a) anyagot nyújt a folyékony értelmes és szépolvasás gyakorlásának; b) fő eszköze az anyanyelv tanításának; c) segítségével ébresztjük a gyermekben az olvasási vágyat és kedvet; d) eszköze az érületi oktatásnak; e) általa vezeti be az iskola növendékeit a nemzet szellemi életébe és általa teremti a következő emberöltőben egészséges nemzeti népeletet; végre f) támogatja némely népiskolai tantárgy tanítását. Ebből folyólag

2. a népiskolai olvasókönyv sehogysem lehet a népiskolai tanítás anyaggyűjteménye, nem helyettesítheti a népiskolai tankönyveket.

3. E céljához képest az *olvasókönyv tartalmát* tulnyomólag oly írásművek szolgáltatják, melyek a nemzeti irodalom keretébe bele illenek, melyekben a nemzetegyéni sajátosságok ki vannak fejezve. Az anyanyelvi oktatás, az erkölcsi érület kimivelése, a nemzeti életbe való bevezetés — a népiskolai olvasókönyv e főcéljai — egyaránt megkívánják, hogy a hazai nép- és műköltés idevágó termékei, a hazai történelem, a hazai földet és népeletet ismertető olvasmányok tegyék az olvasókönyv tartalmának java részét. A mennyiben pedig az olvasókönyv ezeken kívül még arra is van hivatva, hogy némely népiskolai tantárgy tanítását támogassa, annyiban hely adandó benne a természet világát, az emberi szorgalom alkotásait feltüntető olvasmányoknak is. De a mennyire lehet, ezek is oly színben és alakban mutassák be a világot, a természetet, a mint a magyar néplélekben tükröződik.

4. Az olvasás három nemének a begyakorlása szempontjából az olvasmányok használási módja ez: A *folyékony* olvasásnak nincs más eszköze, mint a gyakori olvasás. Fődolog, hogy a folyékony olvasás fokán az olvasmányok tartalma annyira találkozzék a gyermeki érdeklődéssel, hogy a tanuló otthon jószántából örömet olvasson s hogy az olvasmányok tartalma már ismeretes legyen előtte. Az *értelmes* olvasásra tudvalevőleg úgy kapatjuk a gyermeket, ha az olvasottnak tartalmát mindig számon kérjük tőle, ha úgy szoktatjuk, hogy soha egy értelmetlen mondaton vagy szón el ne haladjon, ha minden meg nem értett szónak vagy szólamnak stb. vagy rokonértelmű szó, vagy megérzékítés — csak nagy ritkán definiciók — által fogalmi tartalmat adunk. A *hangsúlyos vagy szépolvasásra* csak a tanító jó és gyakori példája szoktatja a tanítványokat. A mondatjelekre alapított hanghordozás elvetendő; nálunk a mondatjeleknek csak szintaktikus jelentőségük van s legfőlebb szünetjeleknek ha vehetjük a szépolvasásban. A hanghordozás a mondat tartalmán alapszik.

5. Az anyanyelvi oktatásnak tudvalevőleg két momentuma van: szókinceszserzés s a nyelvérzék megerősítése, továbbá a nyelvérzéknek nyelvtudatra való emelése vagyis a nyelvtan. A szószerzésnek s a *nyelvérzék* megszilárdításának szintén fő- főeszköze a gyakori olvasás; így ragad a gyermekre észrevétlenül is az olvasókönyvben letett szókinces, a helyes szófüzés, szóvonzat és szórend, a sajátos szólamok, hasonlatok, közmondások stb. Ugyancsak e célú szolgálják nagy részben a tanító azon magyarázatai is, melyeket az értelmes olvasás kapcsán némely szók és szólamok megértetése végett ad. A tulajdonképeni *nyelvtannal* pedig az olvasókönyv a következő vonatkozásba hozandó: Minthogy a gyermeknek az anyanyelv mintaképeül az olvasókönyvet kell tekintenie, azért legfőbbnyire az olvasókönyvből kell vennünk azon mintamondatokat, a melyeken a nyelvtörvényeket észleltetjük s a melyekből a szabályokat lehozat-

juk. Az óránként szerzett nyelvtani ismeretek alkalmazása és begyakorlása aztán ismét az olvasókönyv összefüggő szövegén történik. A nyelvtanítás tehát az olvasókönyvből indul ki s a végén megint oda tér vissza.

6. Az egyes olvasmányok használati módja azon fordul meg, hogy milyen természetű a tartalmuk. Az olvasmány ugyanis vagy azon ismeretek köréből van véve, melyeket a gyermekkel az *érzéki szemlélet* alapján kell szereztetnünk, mint pl. a természettudományok egész köre, a technológia, a szülőföld ismerete stb.; vagy pedig azon ismeretek csoportjából kerül, melyeket a gyermek *a belső az értelmi szemlélet* (intuitio) folytán ejt szellemi birtokába, ilyenek a történelem, az emberi érzelem világa, az erkölcsi alapviszonyok stb. Amannál a csoportnál használjuk legnagyobb részt a kifejtő tanalakat, emennél a közlőt.

Ez utóbbi fajta olvasmányok tehát, jelesen a mesék, mondák és elbeszélések, a történelmi, stb. tartalmuak egyenesen *szövegét, kiindulását képezik a tanításnak. Ezek teszik az értelmi szemlélet substratumát.* Ezekből az olvasmányokból külön tanítás által levonatjuk a bennük rejlő általános értékű igazságokat és szabályokat.

7. A természettudományok, a technológia stb. köréből vett olvasmányok pedig megfordítva a *tanításnak nem kiindulására, hanem befejezésére szolgálnak. Ezen ismeretek tanítása kiindul magából a tárgy érzéki szemléletéből, s a megéjtett tanítás végén olvastatjuk csak a tárgyunkra vonatkozó olvasmányt,* mely a természeti tárgyat vagy jelenséget szép alakításban tüntetvén elő, a természetnek nemcsak megismerésére, hanem gyönyörködtető megtekintésére is kaptja a gyermeket.

I. 8. Az egyes olvasmányok, a mennyire csak tartalmi rokonságok engedi, egymással összefüggésbe és vonatkozásba hozandók. Épügy kell alkalom adtán utalni a megelőző fokon használt olvasókönyv rokon olvasmányaira.

Radó Vilmos.

III. A kézügyességi oktatás célja, anyaga és módszere.

I.a) a növendék testi erőinek kiművelése; — hogy míg egyrészt a szellemi erők tulságos kiművelése által támadt egyoldalúság elsimittassék, addig másrészt a növendék önállóságra, munkaszeretetre, a munka értékének megismerésére s a munka iránti tiszteleltre vezettessék. (alaki cél.)

b) a kezet ügyessé tenni, hogy kenyérkeresetre alkalmassá tétessék. (anyagi cél.)

II. A kézügyességi oktatás az iskola rendes tantárgyai közé felvehető mert annak általános célját nem hogy veszélyeztetné, sőt — úgy a városi mint a falusi iskolákban — egyik-másik tantárgynak világosabb megértését s maradandóbbá való tételét eredményezné.

III. A kézügyességi oktatás — az egyetemen kívül — az összes iskolákban nyerhet felvételt.

IV. A kézügyességi oktatás anyagát hazánk földrajzi fekvése s terményei határozzák meg; s minthogy ennek közgazdasági viszonyait tekintve, az anyagi cél elérésére is felette nagy gond fordítandó, — szükséges, hogy

a) mind a földművelés s vele rokon ágak, mind pedig

b) az ipari ágakat előmozdító kézügyességek karoltassanak fel.

V. A tanítóképző intézetekben a kézi ügyességek tanítása rendes tantárgyul veendő fel a már működésben levő tanítók számára pedig tanfolyamok nyitandók.

VI. A kézügyességi oktatás módszerét a tanítandó növendék testi fejlettsége határozza meg. S így természetes, hogy nem osztályonként, hanem egyenlő tehetségűeket lehet csak együtt tanítani. A készítendő tárgyak lehetőleg szép formájú hasznos tárgyak legyenek.

Budapest, 1886. márcz. 23.

Csajági Béla,
igazgató.

A paedagogia és a szaklapok.

Mi a paedagogia? Erre a kérdésre néhány szóval felelhetnék, t. i. azt a **tudományt**, mely a módokkal és eszközökkel foglalkozik, melyek által az ember Istennek és a társadalomnak tetszővé képeztehetik, paedagogiának nevezzük. Ez azonban a tudománynak nagyon tág meghatározása, melyhez sok szó fér. De nem is képzelhető, hogy azon tudománynak fogalma, melylyel minden kornak legkiválóbb férfiai, legnagyobb és legelismertebb tudósai szívesen foglalkoztak, egy rövid ujsági cikkben kimerítően tárgyalassék.

Különben ez annál kevésbé czélom, mivel arra szükségem sincs, mert azok, kik e néhány sort elolvasásra méltatják, e sorok irójánál behatóbban foglalkoztak a paedagogiával és annak segédtudományaival.

És mégis szükséges, hogy néha-néha eszébe juttassuk némelyeknek, hogy a paedagogia **tudomány**, melynek szabályai annak segédtudományaiknak szigorú tekintetbevételével vonattak le.

Sokan szeretik a paedagogiát tapasztalati tudománynak nevezni és addig hódolnak csupán a tapasztalatnak, hogy az tudományos jellegét teljesen elveszti.

Az tény, hogy minden paedagogiai műben vannak szerzőnek egyéni tanácsai, de csak kevés számmal, míg a szabályok és utasítások legtöbbször az anthropologia, psychologia, egészségügy, logika, ethika, művelődéstörténet, neveléstörténet stb. tudományok alapján keletkeztek. A neveléstudománynak itt felsorolt segédtudományai minden szabály felállításánál tekintetbeveendőek volnának.

A kik a paedagogiát inkább tapasztalatnak, mint komoly tudománynak tartják, azok azt csak hiréből ismerik. A tapasztalat a paedagogiában annyi, mint az orvos előtt a beteg ember. A beteg embert körülményesen megvizsgálja az orvos, ütereinek lüktetését méri, lélekzetét észleli, kikopogtatja mellkasát, kikérdezi mindenről, a mire csak diagnózisát felállíthatja.

Analog eljárással mit tegyen a paedagogus egy tapasztalattal szemben? Fürkésze át lélektani, logikai, neveléstörténeti szempontokból, kutasson hasonló esetek után, keresse, hogy miképen vélekedik övéhez hasonló esetekről egy Diesterweg, Dittes stb. de semmi esetre se állapodjék meg a puszta tapasztalatnál, vagy saját egyéni véleményénél.

Ott, hol a helyes nevelést és oktatást csupán egyéni tapasztalatok és vélemények alapján eszközölhetőnek tartják, hiányzik az alapos műveltség. Kitészik ez abból is, hogy a legműveltebb államokban a kormányok leginkább gondoskodnak a szakszerű tanítóképzésről. Mindenki tudja, hogy közoktatásügyünk fejlesztését a tanító képzés czélszerűsítésén kezdte a kormány.

Ma már arra, hogy valaki a tanítói pályára képeztesse magát a középiskola legalább 4 osztályának sikeres végzése szükséges, mert a törvényhozás belátta, hogy csakis bizonyos fokú előműveltség mellett képes

az ifju a tanítóképezdén előadottakat helyesen felfogni és elsajátítani. De még a tanítóképezdek tanterve sem meríti ki a szükséges paedagogiai ismeretek egész anyagát, ezekben is csak tervszerűen egyengetve van az utarra, hogy a gyakorlatban a tanító czélszerűen fejleszhesse, gyarapithassa ismereteit.

A ki annyi paedagogiai ismerettel megelégszik, a mennyit a képezde nyújt és nem iparkodik az ottan nyerteknek folytonos ismélés által való megőrzésére, valamint a szakirodalom tanulmányozása által való fejlesztésére, az fogja néhány gyakorlati év után a paedagogiáról állítani, hogy az egyéni tapasztalatok gyűjteménye, nem pedig tudomány és magát legalább egy Amos Commeniushoz hasonlónak fogja tartani.

A tapasztalat, melyet a gyakorlat a tanítónak nyújt, csak ösztönzés a szaktudományokban való komoly buvárkodásra. Korunkban legtöbben észrevesszük ezen ösztönt és tudjuk módját is, miképen kellene ennek eleget tenni, csak sajnos, nem mindnyájan vagyunk azon helyzetben, hogy vágyainkat kellően kielégithessük.

Eszközeink hiányzanak. Nincsenek meg a korunkint megjelenő drága szakműveink. Könyvvásárlásainkban nemcsak paedagogiai művekről kell gondoskodnunk, nehogy egyoldalú műveltségre tegyünk szert; sokra pedig nem jut.

Segítve volna ezen a bajon az olcsó és az ingyenes szaklapok által. Csak hogy ezek ellen a művelt tanító sok kifogást tehet. Ezen lapok nem állanak a paedagogiai ismereteknek azon a színvonalán, hogy a művelt tanító olvasásuk által ismereteit gyarapithassa, idejét velök kellemesen tölthesse. Legfőbb hibájuk, hogy nem kötik össze a hasznost a kellemessel. Vagy szárazon tudományos, vagy különféle zománczezal bevont üres dolgokat hoznak; természetes, hogy vannak dicséretes kivételek is.

Sok cikk nélkülözi az alapos ismeret jellegét, ítéleteik gyengék, logikájuk következetlen, előadásuk olvasatlanságot árulnak el. Ilyen cikkek a nagy hiányt nem pótolhatják.

Nem kell, hogy felsoroljam azon kellekeket, melyekkel szakszerű paedagogiai cikkeknek birnia kell, tudjuk azt mindnyájan, mily mértékkel mérünk minden új felfedezést, míg azt elfogadha'ónak ítéljük.

Azt pedig csak nem hiszi senki, hogy a tanítás terén tett valamely tapasztalat egyszerű ujsági felemlítése pusztá leírása már paedagogiai cikk, vagy az eset jogczim ilyennek írására. A ki ilyet írni akar, ám gondolja meg előbb, hogy azf a tanítóközönség olvasni fogja, arról ítéletet mond és következtet írójára, de még ez nem minden, az ilyen cikkek célja némileg pótolni a drága szakmunkákat és hogy olvasásuk által a tanítóközönség épüljön, bennök kellemes olvasmányt találjon.

Én legalább ezen mértékkel mérem a megjelenő paedagogiai cikkeket és restellem leírni, hogy sok írónak mértéke nem tetszik nekem; én minden szaklapban csak a neveléstudományi cikkeket keresem, de gyakran nem rajtam mulik, hogy hónapokon át paedagogiát nem olvasok, noha több lapot járat iskolánk.

A cikkek írói és a lapok szerkesztői szigorubb mértékkel mérhetnének. Ezt ajánlja legjobb kívánattal

Nyitrán, 1886. március hava.

Erber Lipót.

A német nyelv tanítása a zsidóiskolában.

Az újabb alkotmányos aera derülése óta tagadhatlan, hogy a zsidó iskola nem csekély mérvben hozzájárult az állameszme megszilárdításához, a mennyiben a zsidó iskolában annyira meggyökerezett a magyar nyelv, hogy ma napság már azon gondolkoznak a gyakorlati tanítók, hogy mi módon taníttassék a német nyelv, hogy az legalább mint hasznos tudomány egészen ki ne küszöböltessék az iskolából. Ezen gyakorlati férfiaknak korántsem az a céljuk, hogy az iskolát germanizálják, hanem azon szempontból indulnak ki, hogy annyiszor ember az ember, a hány nyelvet beszél. Nem ellenkezik tehát a hazafiság érzetével, ha a német nyelvre is gondot fordítanak, t. i. a mennyire a körülmények megengedik és a mennyire a hazai nyelvet nem alterálja. Akadnak is már kartársak, (hiszen a könyvgyártás dagályában uszunk) a kik e célra kézi könyveket írnak, azok használatát melegen ajánlják, az eredményeket előre biztosítják. Így ez iskolaév kezdetével a szécsényi kartársak is egy ily fajtájú művet napvilágra bocsátottak és azt saját tapasztalatból az iskolának ajánlják. Minthogy a könyvet nem láttam, tehát nem akarok annak bírálatába bocsátkozni; megelégszem az „Egyetértés“ által hozott bírálatával, mely nem nagy dicsérettel halmozza el a művet.*)

De eltekintve mindettől, az a kérdés merül fel: szükséges-e az ugyis tankönyvekkel elhalmozott iskolát újabbal megterhelni? Nem vétünk-e az általánosan elfogadott központosító elv ellen, ha még itt is külön kézi könyvet nyomunk a gyermek kezébe? Nem terheljük-e túl a gyermek szellemi erejét, ha még külön fordítási anyaggal tele tömjük a fejét? Ha mindezen kérdéseket helybehagyjuk: azon észszerű következtetéshez jutunk, hogy itt is az annyi hévvel és igazsággal hangoztatott központosító elvnek kell, hogy uralomra vergődjék, kell egy célszerű középutat találni, hogy külön kézi könyvre szükség ne legyen. Hogy melyik legyen ezen közép ut, ugy hiszem, nem tévedek, ha a Radó-Mendlféle olvasó könyveket jelzem azon tankönyvnek, mely mindkét nyelv tanítását megkönnyebbiti, melyből, ha gondosan és párhuzamosan kezeljük az olvasmányokat, elegendő módon értékesíthetjük a német nyelvet is; legjobb, ha olvasókönyveinket megtartjuk mint napot, mely sugaraival feléleszti a körülötte forgó testeket; onnan merítsük mindkét nyelv ismertetését; onnan olvastassuk ki a hasonlatosságokat, különbségeket; onnan vessük be a gyermekek elméibe a német nyelv tulajdonságait, szükséges szabályait. Ezen nézetemet szintén saját tapasztalatból merítettem; nem használok semmiféle tankönyvet a német nyelvhez és elérem azon célt, melyet a népiskola megkövetel e tárgyban is. Nem kell a gyermeket külön anyaggal megterhelni. Meggyőződésem az, hogy gyakorlatias és gondos bánásmóddal, mindenki elérheti a kívánt célt. Hogy pedig nem az a hivatásunk, hogy a népiskolából tökéletes németeket küldjünk a világra, abba ugy hiszem, mindenki egyetért velem; hogy pedig olvasókönyveink bő anyaggal bírnak az általam jelzett cél elérésére, szintén kétséget nem szenved. Ugy hiszem, hogy senki közölünk nem akar magyarabb lenni Radónál és németebb Mendlnél.**)

Laufer Lajos.

*) Ez nem bizonyít a könyvecske ellen semmit.

Szerk.

***) E tárgyhoz még egy dolgozat érkezett hozzánk, melyet a legközelebbi számban közölni fogunk.

Különfélékről a nevelés köréből.

I.

A minap két ujdonság volt olvasható egy budapesti napilapban.

Az egyik fellázítja az idegeket, mert egy anyának borzalmas tetteről hoz hirt, aki ártatlan magzatjának még egy lélegzetet sem engedve, cynicus hidegvérűséggel fojtja meg az élettől; társadalmi előítélet megbélyegezné az anyát és gyermekét.

A másik hír — mintha a reporter szándéka volt volna, az ellentéteket egymás mellé helyezve, annál élénkebb színben feltüntetni — röviden, pár szóban tudatja velünk néhány emberbarát zajtalan munkálkodását. A főváros III. kerületében szép számu iskolás gyermekeket öltöztettek fel. Ehhez commentár sem kell; a tett önmaga dicséri és jutalmazza magát.

Mindkét felsorolt tény peadagogiai gondolatokra szolgáltat alkalmat.

Ama komárommegyei helység iskolai viszonyaira igen szomorú világot vet, ha egy odavaló nő annyira elvetemedik. Igaz ugyan az ember tettei nem mindig a nevelésnek tudandók be.

Ez állításomat csak egy példával bizonyítanám be: Sok ember a szülői háznál szigorú vallásos neveltetésben részesül; mihelyt az atyai hatalom alól kiszabadultak, a vallásosságot — szerintök tettetést — mint fölös, nehéz bilincset lerázzák magukról. És ezt bizony sem a házi, sem az iskolai — hangoztatom sem az iskolai — nevelés nem czélozta.

Hanem hát van társadalmi nevelés is. É, a 19. század, a humanismus százada, a nevelés százada, a melynek társadalma a felebaráti szeretet oly szép jeleit mutatja, a jótékony intézmények egész sorát megalapítja: ennek socialis nevelésének számítsuk-e be ezt e nemében nem egyedül álló büntényt?

Gonoszság és aljasság minden korban játszották és fogják játszani szerepöket. Mindent ne várjunk az iskolától; de hogy nagy mértékben apasztja a büntények számát: ki merné tagadni?

— — — — —
Önczél-e az ember, vagy pedig csak átmenetet képez a múlt és a jövő nemzedékek között?

Goethe Wertherje a következőket jegyzi meg: „Ez a parafa — mondja — nem azért nőtt, hogy dugnak szolgáljon, de azért, mert létezni akart“.

Igaz ugyan, az ember fáradozásai nem oly czélből történnek, hogy a világegyetem rendje előre haladjon; halad ez magától is; itt az egyes csak porszem; — hanem azért fáradozik, hogy egyéni vágyait, táplálék, lakás, ruházatbeli szükségleteit, kényelmi és szellemi kivánságait kielégítse; szóval, hogy relativ boldogságát elérje.

Az embernek természetében fekszik — mondja Goethe — saját magát a teremtés czéljának tekinteni és mind a többi dolgokat csak saját magára való vonatkozással, és a mennyiben neki szolgálnak és használnak. A növényi és állati világot hatalmába ejti, és más teremtményeket neki illő táplálékképen benyelvén, megismeri istenét, és dicséri jóságát, ki ily atyailag gondoskodik ő róla, és a dolgoknak egy neki hasznos czélt adva, azt hiszi, hogy ezért teremtettek. Nem is gondolhatja, hogy még a legapróbb füvecske is nem ő érte volna, és ha hasznát a jelenben még nem ismerte volna fel, azt hiszi, hogy a jövőben felfedezendi.

De igazán csak ez czélja az embernek?

Tiltakozom ez ellen; hisz ez a legvastagabb tévedés, a legszennye-
sebb önzés volna.

Az ember csak úgy éri el rendeltetését, ha az összes társadalom ja-
vát — fürkészvén a multat, dolgozván a jelenben a jövőnek is — mun-
kálja.

És ennek kapcsán bátor leszek ez igénytelen cikkem végén egy ké-
réssel javaslatképen fellépni.

(Folytatás köv.)

Hegyi Ignác.

L e v e l e z é s.

„Boldog az, ki a szegényen könyörül,
Vészes napokban az ur megmentendi.“

Zsolt.

A helybeli izr. iskolaszék hazafias, humán és kegyeletes érzületének
ismét szép jelét adta, midőn a helyb. iskolát látogató szegény sorsu tanulók
gyámolítására mult február hó 21-én egy jótékonyczélu tánczvigalmat
rendezett, mely ugyanis e nemes czélnak 187 frtnyi tiszta jövedelmet
hozott.

Igaz ugyan, hogy ily tettek nem szorulnak dicséretre, magasztalásra,
de ha számba vesszük, hogy hazánk számos izr. községében az oktatásügy
még a mult század álmát alussza és nem bontakozott még ki a Schlendrián
tömkelegéből, mivel ezek élén hiányoztak és hiányoznak a vezérférfiak és
az ügy iránt lelkesedők, de nem zárkozhatunk el a helybeli iskolaszéket
méltán megillető dicsérettől, mely mondjuk — simpla falusi iskoláját —
rövid két év alatt oly niveaura emelte, hogy ez ugy belső berendezésével,
valamint szellemi haladását illetőleg bátran mérközik hármily nagyvárosi
iskolával.

Néhány fizetőképes tag áldozatkészséggel három tanerőt tart fenn
25-öt tevő tanulószámánál. Van ugyanis egy vezértanító, ki a mindennapi tan-
tárgyakat oktatja, s hogy a gyermekek a hitben oktatást nyerjenek, külön hitok-
tató van alkalmazva. A leánynövendékek ezenkívül egy szakavatott tanítónő
vezetése alatt a különféle női kézi munkákban nyernek oktatást. Csak maguk a
tanerők közel ezer frtot kapnak évi fizetést, s ha tekintetbe vesszük, hogy
a község nem bir saját iskolaépülettel, így a helyb. iskola évi költségve-
tését közel 1500 frtban állapithatjuk meg.

Ez iskola év folyamán, vagy 30 frt áru természet és vegytani eszkö-
zöket szereztetett be, s minthogy még egy torna-iskola is hiányzott, így en-
nek ez év tavaszán való felállítása is hozatott határozatba.

Mint ez iskola tanítója örömtől dagadó kebellet látom, miként testtel
és lélekkel oda törekednek, hogy a szegény sorsu gyermekek is kellő neve-
lésben és anyagi támogatásban részesüljenek.

Iskolaszékünk eme buzgalmát különben felsőbb helyen is méltatták,
amennyiben a megyei közigazgatási bizottság az iskola berendezéséről, annak
szellemi voltáról elismerően nyilatkozott, s annak a magas ministeriumhoz
iskolasegély iránt menesztendő kérvényét pártolólag felterjeszteni elhatározta.

Ügyünket a környék szine-java támogatta. A jótékonyczélu tánczvigal-
mon jelen voltak: a kassaijárasi főszolgabíró, Dr. Glück körorvos családjával,
Molnár Lipót gyógyszerész, Schwarz Sámuel, nagykereskedő Kassáról,
Szövényi Gusztáv a csányi műmalom főnöke, valamint Widder Mór
széplaki nagybirtokos stb. stb. Dr. Schuster Constantin megyés püspök ez
évben is a nemes adakozók sorrában tündökölt.

Az iskolaszék kedves kötelességének ismeri mindazoknak, kik a nemes cél előmozdításához bármikép is hozzájárulni szivesek voltak, e helyütt is a legforróbb köszönetét nyilvánítani.

Abauj-Csány, márczius hóban.

Erdős Miksa.

Az országos m. izr. tanítóegyesület trencsénmegyei fiókegyletének tagjaihoz.

Az „Izr. Tanügyi Értesítő“ mult számában megjelent s hozzám 4 aláírással ellátott külön levélben is intézett felhívásukat egy rendkívüli gyűlésnek tárgyává tettem, melyben az összes helybeli tagok részt vettek. E gyűlésnek eredményét következőkben foglalom össze:

Az I. tétel, már kényes természeténél fogva nyilvános tanácskozásunk tárgyát nem képezheti, mert annak egyszerű megbeszélésével a bajt el nem háritjuk, szellőztetése pedig nagyobb, s hozzá még nem tanítói közönség előtt e szomorú jelenséget járványossá teheti, mig eddig csak igen szórványosan lépett fel. E tárgy rendkívüli fontosságánál fogva az évi nagygyűlés elé tartozik, mely az efféle ügyekben az izr. tanítósnak legilletékesebb foruma és e forumnak kell, hogy e tárggyal foglalkozzék. E gyűlés ez évi napirendjére e tétel is tűzessék ki; ott tárgyalassék, ott van a hely a felett tanácskozni, hogy mit tévők legyünk az összes izr. iskolákat fenyegető ilyenmü veszélylyel szemben.

A II. tétel az elsőnek kiegészítő részét képezvén, csak is az elsővel együtt tárgyalható.

Mi a III. tételt illeti osztzkodunk a tisztelt szerkesztő ur véleményében, hogy felesleges felette tanácskozni. Annak megvalósításához, hogy minden izr. tanító az egylet kötelékébe lépjen, csak annyiban járulhatunk hozzá a mennyiben megyénkbeli összes izr. tanítókat, a kik eddig az egylettől távol maradtak, ugy az egyletbe való belépésre, valamint az egylet anyagi támogatására, kiadványainak az iskolába való bevezetésére körlevélben felserkenthetjük, mi legközelebben meg is fog történni.

A többi tételek végre nem oly égető természetűek, hogy kis időre el nem odázhatók volnának.

Pædagogiai és egyleti tételek tüzetesebb megvitatására legalkalmasabb idő a nagy szünidő.

Trencsén, 1886. márcz. 19-én. *Munk Béla*, a fiók egylet elnöke.

Szerkesztői megjegyzés. A tótvidéki tanítók vegyék szives tudomásul, hogy a zsidó iskolák fölosztatása körül rendszeres agitációt úznek a tájékbeli zsidó tanítók. Levelezésben buzdítják egymást, hogy a községeket rábirják iskoláik felosztatására, hogy azután ők a fölállítandó állami iskolákban állomásokat nyerjenek. E tényről okmányok vannak kezeink között, csak nem akarjuk az illetők neveit nyilvánosságra hozni. Tehát nem a községek azok, melyek iskoláikat maguktól ellökik, hanem tanítók azok, kik egy tál lencsére való kilátásért a zsidóiskolát áruba bocsátják.

T Á R T O Z A.

Simson nevének eredetéről.

A derék Gudemann, midön egyik művében ¹⁾ a Herakles-mondát és ennek vonatkozását Sámsonhoz és Dávidhoz fejtegetné, azt állítja, hogy „Sámson semes=nap szóból származik, ennek ellenében Hamburger ²⁾

¹⁾ Religionsgeschichtliche Studien 53.

²⁾ Real-Encyclopaedie I. 938.

azt somam=feldulni szóból akarja származtatni. Utóbbi vélemény szerint e név tendenciózus volta félreismerhetlen, s viselője csak hősi tetteinek végrehajtása után nyerhette el, mint pl. Gideon a Jerubaal nevet. Ily állítás azonban ellentmond a sz. írás közlésének, melynek értelmében Sámson az ő nevét közvetlenül születése után kapta. Tendenciózus nevek nem egy helyütt találhatók a bibliában. Így mondja Herder: *) A birto-
kos birt (Kajin), a kiért gyászoltak, az meggyilkoltatott (Hevel.) s Geiger is a Ruth könyvében foglalt nevek nagyobb részét ez elvből: „nomen est omen“ fejt ki. Ruth=Reuth a kedves, Machlon kórság, Kiljon enyészet, Orpoh a nyakkal, háttal elforduló.

Ilyen s hasonló értelmezéseknek akármelyik név vethető alá, sőt ellentétes magyarázatok is egy s ugyanazon névből fejthetők ki, mint pl. Orpah, ha Ruth példáját követi vala, így volna magyarázható Hazájának hátat fordító. Azonban fel nem fogható, miképen illetethetik valaki születésénél oly névvel, melynek jelentése csak később s véletlenül válik be. Bátran állíthatjuk tehát, hogy „Simson“ szónyomozásilag helyesebben semes=nap gyökből származik. Itt azonban azon kérdés merül fel: Miért választotta Manoach felesége éppen ezt a nevet? A ki a sz. írást figyelemmel szokta olvasni, bizonyára észrevette, hogy a születésnél adott nevek minden alkalommal nyelvileg indokoltatnak, erre nézve elég, ha Jákob, Perecz, Zerach, Sámuel és Ij Kábod nevére utalunk. Ebből kivételt egyedül Izsák képez, kinek születésénél egyszerűen mondatik: „Ábrahám az ő fiát Izsáknak nevezte“. Ámde ezen név egyenesen Isten parancsa folytán választatott (Móz. I. 17, 19.), és ezenkívül is, mint Zunz⁵⁾ megjegyzi, reá a történeli előzményekben kilenczszer céloztatik. Sámson élet-történetét a sz. írás elejétől fogva eléggé körülményesen közli anélkül, hogy a legcsekélyebb támpontot is szolgáltatna akár e név származására, akár annak jelentésére nézve. Ez abnormitás elfogadhatólag csak úgy magyarázható, ha elismerjük, hogy a Sámson születését megelőző történetben, szintugy mint Izsáknál, olyasmi foglaltatik, mi a név jelentésére rámutat. Szólt pedig az angyal Manoach feleségéhez: „Te fiat fogsz szülni, a ki Izráelt megmentendi a filiszteusok kezéből“. (Birák 13, 5.) Megjósolta tehát, hogy a gyermek majdan hőssé lesz, amint is közönségesen e név alatt: Simson hagibor, Sámson a hős, ismeretes. Vannak csalhatatlan bizonyítékaink a fölött, hogy a nap az óhéber népnél a hősiesség jelképének tartatott. Így éppen a birák könyvében olvassuk: Veohavov keczeth hasemes *bigvurotho*; (U. o. 5, 31.) továbbá a zsoltárokban: *Lasemes* szom ohel bohem. Vehu kechoton jocze mechupotoh jószisz *kegibor* lorucz orach (19, 5—6) Ezen jelkép lebeghetett Sámson anyjának szeme előtt, midőn fia számára találó nevet keresett. Sámsonnak neve tehát még akkor is volna „semes“ szóból kifejtendő, ha annak története Herakleséhez, mint a nap istenéhez semminemű viszonyban nem volna.

Léva.

Steiner Ignác.

A hármas szakadás,

írta Steiner Ignác, igazgatótanító Léván.

A hazai zsidóságnak három, újabb időben négy pártra való szakadása a vizsgálódó figyelmét önkéntelenül ama mozgalmas idő felé tereli, melyben a zsidók ősi hazájában testvér testvérré tört s belvillongások, párt-

*) Ideen zur Geschichte der Menschheit 10. könyv, 7. fejezet

4) Urschrift 50.

5) Gesammelte Schriften I. k. 265.

viszályok a nemzetet számban és erőben addig gyengítették, miglen a haza végveszélybe sodortatott s a nép pártostul vezérestül a romboló ártól elsöpörtetett: értjük a farizeusok, sadduceusok és esseusok korszakát. E pártok, amely hirtelen keletkeztek, oly hirtelen el is tűntek, neveiknél egyéb nyomot a történelemben nem igen hagyván, de a neveket is sűrű homály borítja, s maig sincs kiderítve, mit jelentsen farizeus, mit sadduceus vagy esseus, jóllehet újabb történetíróink a tudományosság s leleményesség nagy apparatusával hozzáláttak hol az egyik, hol a másik nevezet értelmének kifürkészéséhez. Az ember elámul az elágazó vélemények sokaságán s már-már beleun azok egybevetésébe s bírálgatásába. Soha szók nem mentek annyi csürés-csavaráson keresztül. Fel lön kutatva a talmud minden zuga, felaprózva Josephus minden szava, segítségül hivatott a héber, aram s görög nyelv s hozattak napvilágra oly torzalakok, melyek óva intik az embert, hogy fantaziájának szabad menetet ne engedjen. Hozzá még az akták korántsem záródtak be, hanem minden u könyvvel új meg új magyarázat jó felszínre. Ámde a sok közöl helyes csak egy lehet, a helyesség czimére pedig oly magyarázat tarthat igényt, mely a nyelv szellemét, a nép szokásait s az ország intézményeit egyaránt figyelembe veszi. Lássuk, mennyire felelnek meg az adott értelmezések eme követelményeknek!

A legrégebb néven ismert zsidó történetíró, Flavius Josephus „Zsidó régiségek“ és „Zsidó háboru“ czimű műveiben több érdekes adatot közöl a három párt szokásairól s belső szervezetéről, de a nevek eredetét vagy értelmét (talán mivel maga sem ismerte már) nem hozza szóba. Josephus állításaival szemben, mint ki görög philosophemákra hivatkozva, a farizeusokat a stoikusokkal, az esseusokat Pythagoras követőivel azonosítani szereti, bátran kimondhatjuk, hogy mind a három párt, menten idegen impulzustól, a zsidó-történeti élet föltételeiben gyökerezett, hogy ugyszólván egyik a másiknak folyománya volt. A syr uralom alatt ugyanis a nemzetnek földi kincsekkel áldott része az ősi vallás s hagyományos szokások iránt hidegülni kezdett. Ez alkalmat adott oly párt keletkezésére, mely a tant, annak legszelső consequenciájáig, követni kötelességének tartotta. Mivelhogy pedig az ahhoz való alkalmazkodás a megélhetést fölötte nehezítette, sőt a család a társadalom felbomlásához vezetett volna, szükségkép egy harmadik, az ősi valláshoz ugyan ragaszkodó, de az élet követelményeivel is megalkuvó áramlat bontakozott ki s tömörült párttá; más szóval, a sadduceismus szülte az essenismust s mindkettő életet adott a farizeismusnak. Ugyanazon processus, mely az életben annyiszor ismétlődik, és melynek mi is nem egyszer szemtanui valánk. Ha már most a különböző árnyalatok nemzeti hibában, nemzeti öntudatban gyökereztek, nem valószínű, hanem bizonyos, hogy a nevek is a nemzeti nyelvtől kölcsönöztettek. Mindezeknél fogva nem nagy súlylyal bír Philo, az alexandriai bölcs és író ama véleménye, mely szerint „esseus“ görög eredetű szó s jelentésére nézve annyi mint igazságos. Mert ilyen fogalom a sadduceus (héberül: caduki) szóban is rejlik. Már pedig ahol áramlat ellenáramlatot életre kelt, ott a zászlóra kiirt nevek minden confuziót kizáró jelszók. Az „igazságos“ nevezet a zsidó nép kebelében pártra nézve jellemző nem lehet, mert ilyen névre bárki s bármily néven nevezendő pártbeli szert tehet.

Igen feltűnő, hogy a talmud, melynek figyelmét a legcsekélyebb körülmény sem kerüli ki, s mely a fariseusok és sadduceusok közti surlódásokat és feleselkedéseket számtalanszor érinti és taglalja, e pártok ne-

veiről semminemű felvilágosítással nem szolgál. A Makkabeusok könyvei is e kérdés elől kitérni látszanak. Ez azonban könnyen érthető, mert ezen iratok nem egyebek, mint a Hasmon-család apologiai, már pedig a szakadás azzá csak e család uralma alatt lett. Hyrkanus átpártolása s Janneus kegyetlenkedése örök szennyfolt marad eme a haza és nemzet körül annyi érdemet szerzett fejedelmi házon. A kutforrások fogyatékoságánál fogva tág tere nyílt a kombináczióknak, mely jobbadán a nyelvnyujtotta támpontokon nyugszik, s melynek elágazásaival a nyájas olvasót megismertetni fogjuk.

(Folyt. köv.)

I r o d a l o m.

Paedagogiai Encyclopaedia, különös tekintettel a népoktatás állapotára. Segédkönyv tanítók, nevelők, szülők és iskolai előjárók számára. — Ábrákkal. — Több tanférfiu (Alexander Bernát, Emericz Géz, Gönczy Pál, Groó Vilmos, dr. Kiss Áron, Koós Ferencz, Lederer Ábrahám, Mauritz Rezső stb. stb.) közreműködésével szerkesztette *Verédy Károly*. A mű 20 füzetben jelenik meg: Egy-egy három ives füzet ára 30 kr.

Ezeket olvassuk jelzett mű címlapján. E füzetes vállalat 1884-ben indított meg és jelenleg 19 füzet fekszik előttünk. Már az első füzeteknek megjelenése örvendetes jelenség gyanánt üdvözöltetett hazánk népoktatás ügyével foglalkozó szaklapok, sőt napilapok részéről is. Mindannyi a művel pártolva, előnyeit feltüntetve melegen ajánlja, mert

a mű egymagában egy egész kis szakkönyvtárt pótol (l. „Népnevelők Lapja“);

ilyen műre első sorban a szegény tanítónak van szüksége (l. „Néptanítók Lapja“);

jeles kivitelével maga magát ajánlja (l. „Néptanoda“);

a nevelés- és tanítástan minden ágát felkarolja (l. „Közoktatás“);

czikkei népszerű irányuak és Herbártot vallják mesterül. (l. „Polgári Iskola“).

A „Pesti Napló“ többek közt ezeket mondja Noha a közlemények különféle szerzőkre vallanak, az egész mű mégis egy összhangzó egészet fog képezni s egyenlő-paedagógiai világnézetet fog nyújtani, mert a szerkesztő, mint Ziller tanítványa, feladatául tűzte ki magának a Herbárt-iskolának paedagogiai elveit, mint a mai napig ismert legjobbakat és leghelyesebbeket,*) ezen mű segítségével a magyarországi tanítók közt terjeszteni.

Kedvezően nyilatkoznak még az „Egyetértés“, a „Fővárosi Lapok“, a „Magyar Paedagogiai Szemle“, a „Család és Iskola“, a „Pozsonyvidéki Lapok“, a „Felvidéki Tanügy“ és más időszakos folyóiratok.

Ezen általános kedvező kritikával szemben az „*Izr. Tanügyi Értesítő*“ nem hozhatott fel új érveket a könyv mellett és így bevárta a mű befejezését, a midőn behatóbban ismertetheti olvasóival. Az utolsó füzet, mely valószínűleg a tartalomjegyzéket is fogja hozni, hiányzik ugyan, de a 19 füzetben lapozgatván, elég alkalom van a felkarolt czikkek mennyiségére és minőségére nézve tájékozást nyerni és egyes fontosabb tételek átolvasása meggyőzött bennünket, hogy szerző Herbárt-Ziller elveit hiven követte, a hol alkalom volt rá. A tételek válogatottak, szerző művében felkarolta az általános és részletes paedagógiát, a didaktikát és methodikát, a statisztikát, lélek-, erkölcs- és gon-

*) Már nem azok! Egy n.-kanizsai polg. iskolai tanító egy brochureben, melynek ára csak 30 kr., tönkre silányította őket! Szerkesztő.

dolkodást, valamint a művelődés és paedagogiai történelem főbb részleteit, a mint azt a címlapon előre jelezte.

Minden egyes népiskolai vagy szakiskolai tantárgy elég behatóan van ismertetve, történelmi fejlődésére, céljára és tanmódjára nézve. A helyest ajánlja, a nem helyest férfiasan megtámadja még ott is, a hol általánosan divó rendszer ellen kell harcolnia. Előbb megismertet a különféle rendszerekkel, a hogy azok egymásután következtek és végre utba igazít a helyesre. (A rajzoláshoz pl. helyesen azt mondja: »Az üres másolások kizárandók«.) Megismertet minden tantárgy irodalmával, ábrákkal illusztrálja különösen, az iskola berendezését a padokat, a torna- és más taneszközöket, szóval nincs népoktatási kérdés melylyel behatóan nem foglalkoznék.

Kitünő tanférfiak életrajza és működésök jellemzésénél különös tekintettel volt a hazai tanférfiakra, a külföldiek közül csak a legkiválóbbakra volt tekintettel. A megyék, országok és államok tanügyi állapotáról statisztikai adatok adnak sokoldalú felvilágosítást. Az iskolatörvények és rendeletek, tan- és óratervek, a felekezeti nevelés stb. stb. kérdések fölött érdekes cikkeket találunk e műben. (Az izr. nevelésről Lederer Ábrahám értekezett 6 lapon.) Mindezekután szükségtelennek tartjuk, hogy e művet még külön ajánljuk. Valódi kincsbánya az minden tanítóra nézve.

Morgenstern Jakab.

„Népiskolai rend- és illemszabályok értesítővel“, szerkesztette Singer Izrael néptanító és gimn. hitoktató S. A.-Ujhelyen. Második bővített kiadás. Ára 10 kr.

Ha létezik egy eszköz, melynek segítségével folytonos érintkezésben tarthatja magát a tanító a szüléssel; ha látott már napvilágot olyan gyermeknek szánt könyvecske, melyből ez legott és realis hasznot merithet: úgy bizonyára e szerény könyvecske az, mert általa olyan közlekedési organumot nyernek tanító és szülő egyaránt, hogy a benne foglalt rovatok kitöltése illetőleg az így e két nevelő tényező között létrejött kölcsönös észrevételcsere révén mindazt közölhetik egymással, a mit közös növendékek tanítás-nevelése céljából egymásnak mondani, ha közvetlenül szóval nem, de legalább közvetve írásbeli rövid jegyzetek által oly gyakran ők maguk érzik annak szükségét; és most hadd soroljam fel a belőle származó előnyöket a tanulóra nézve.

1. Tartalmaz a könyvecske a 12. oldaláig „Rend és Illemszabályokat“; és hogy ezek mit jelentenek, csak mi, kik átérezzük mennyire קדמה דרך ארץ לתורה mennyire alapja a Törvénytannak az illemtan, tudjuk, annál inkább tudunk meltányolni olyan illemtant, mely mint az itt adattott, maga תורה, szolván itt bibliai szellemben gyermeki nyelven — a gyermeki szívhez.

E sorok írója bevezette iskolájába e könyvecskéket és maga látta, mily mohón és mintegy lopva olvassák a gyermekek iskolában és otthon ezen illemszabályokat.

2. Talál az izr. népiskolai tanuló most e második kiadásban mindjárt kezdetén egy kész „tanórarendet“, a minek bizonyára örülni fog, mert így biztosítva van, hogy egykönnyen el nem vész és be nem piszkul.

3. Fogja nagyon hasznát venni a 29. oldalon található igazolási ivnek, lévén máskülönben, mivel többnyire a szülőknek nincs annyi idejük, hogy iskolalátogatást elmulasztása esetén mindjárt a gyermeknek szabályszerinti

bizonyítványt állítsanak ki, nagyon gyakran kiteve a nem érdemelt megbüntetésnek.

4. Az év végével a tanító a tanítványnak a 31. lapon részletes osztályzatot írhat az összes tantárgyakból, mi bizonyítvány helyett is szolgálhat.

Collegák! A magunk, a szülők és tanulók érdekében ne mulasztjuk el ezen valóban csekély jelentőségűnek látszó, de azért igen practicus hasznú könyvecskét iskoláinkba bevezetni; hisz így a tanítás- nevelés mezején megöszült 32 év óta munkálkodó kartárs készítette!

Margarethen Israel,

néptanító.

Knopfler Sándor S. A. ujhelyi tanító „Több héber imák“ című művéről. Már a mű külső alakja ajánlatos. Erős, tartós bekötés, tiszta, nyomása, nagy betűk, rendes alaku könyv. Az a téglaveres színű bekötés szinte roppant illik e műhöz. Régen dolgozunk egy épület felépítésén, melyhez évenként csak néhány téglát kerül ki a — — könyvnyomdából. A hasonlat megmagyarázására szükségessé teszi a mű methodikai rendszerét, szerkesztési elvét, létjogát közelebbről megvilágosítani. A leányosztályokban való vallástanítás — s ezen célra szerkesztettek ezen füzetek — a népiskola mostoha gyermeke.

Még a jó remény is, hogy a rendes, helyesebben a célszerű kerékvágásba jussunk, ki van zárva; mert az izraelita vallású leányok célszerű, helyes vallástanításban soha, sehol sem részesültek.

És ez furcsa, de megmagyarázható. A régebbi vallástanítók, még a mieink is sokat tudtak, de paedagogiailag nem fogták fel a tanítást, s így a nagy anyaghalmazból nem tudták kiválasztani a célszerűt, a hasznost, a szükségeset.

A mostani tanítókról az öregek azt tartják, hogy nem taníthatják jól a vallástant, mert hiszen magok sem sokat tudnak.

Ezek tehát értenének a paedagogiához, de a fontos tanítási elv hiányt. i. a tananyag fölött nincs kellő áttekintésük.

Hogy az az épület, melynek neve leány-vallástanítás felépüljön, szövetkeznie kellene a tananyagtudásnak a paedagogiai ismerettel.

A nagy anyaghalmazból a szükségeset, a célszerűt, a hasznost csak az ügyes, paedagogiailag képzett tanító fogja kiválasztani, rendezni. Hogy a mostani vallástanítás helytelen, annak legnagyobb bizonyítéka az, hogy az egymás után megjelenő e szakba vágó művek valamennyien más rendszer, más elvek szerint vannak szerkesztve.

Ez a valóságos tapogatódzás igen kártékony, nemhogy célhoz vezetne, de attól elterel.

Vannak katekizáló, — no ebből nem kérünk többet — schlagwortos — ezt a szegediek készítették — budapestiek, melyeknek kettős hátrányuk van, t. i., hogy összekuszált az anyag, az ember nem tud vele mit tenni, aztán meg, hogy a vidéknek kevés, stb., mind megannyi téglát; az a mű pedig, mely most előttem fekszik, valódi célját nem nevezte meg, csak sejteti.

Szerző is belátja, hogy a vallástanítást reformálni kellene, s a helyes ut felé tett is már egy lépést; — de istenem mi egy lépés ily távolsághoz képest? Szerző érezteti velünk, hogy ő tudja, hogy a családban hiányzik a *példaadás*, tehát ő az iskolában akarja a tanítványokat az imád-

kozásra szoktatni; sőt le is fordítja és fordíttatja az imákat, hogy meg-
értsék azokat. Kár, hogy itt megállapodik.

Az én nézetem ez volna:

Az egyes imák közé, alkalmas helyeken röviden, velősen, jó volt volna közbeszöni egyes vallástani tételek magyarázatát. Az a néhány czeremónia felsorolása, a mű végén nem oly szükséges. Az *oktatás* szükséges.

Aztán, ha e mű helyettesítse az imakönyvet, a mint szükséges is, magától értetik csak az iskolában, akkor az én nézetem az, hogy folyton táguló körökben minden tanévre mért füzet tartalmazzon reggeli, déli és esti imákat.

Az egyes imadarabok minden következő füzetben bennfoglaltassanak, t. i. az előbbi füzetben foglaltak, de már fordítás nélkül, a vallástani magyarázatok pedig, melyek az előző füzetben foglaltattak, minden következő füzetben ismétlő kérdések által ismételtessenek.

Az így szerkesztendő vallástan kiszorítana minden más vallástant a a népiskolából.

Hogy nézetem helyes-e, vagy hogy gondolataim méltók is a tekintetbe vételre, meg fogom látni, ha szerző ezen művét a második kiadás alá fogja rendezni. A művet ezen alakjában is ajánlom t. kartársaim b. figyelmébe. Nyitrán.

Erber Lipót, osztálytanító.

* Pozsonyban kiadva megjelent az *Orbók* Mór által szerkesztett „*Paedagogiai plutarch*“ 3-ik és 4-ik (kettős) füzete. E füzet is ép oly diszesen van kiállítva, mint az előbiek s csak a tartalom gazdagságával mulja azokat felül. Dr. Kiss Áron jeles nevelés történeti irónk Gönczynek, a magyar nemzeti népoktatás ujjá teremtőjének életrajzát közli egy iv terjedelemben. Gönczy életéből oly érdekes adatokat sorol fel, melyek eddig teljesen ismeretlenek voltak a szakközönség előtt. — Tóth Józsefnek, a „minta-tanfelügyelőnek“ életrajzát György Aladár mutatja be kedves stylussal, vonzó előadásban. — Oláh Miklos volt esztergomi érseknek, a magyarhoni r. kath. népoktatásügy hirneves reformátorának életrajzát dr. Márki S. szellemes tollából olvasunk. Még a következő életrajzokat találjuk e füzetben: Mayer Istvánét (dr. Pápaítól), Weisz Bernát Ferenczét (Böngérfitől), Fellenbergét (dr. Zsengeritől), Wimmerét (Ebenspangertől) s a V. Szabó Jánosét (dr. Kökösitől). Egy füzet ára 20 kr. Kettős füzeté 40 kr. Előfizethetni a kiadónál, *Drodteff* Rezsónél Pozsonyban: 5 füzetre 1 frttal, 10 füzetre 2 frttal. Az egész mű 30 füzetre van tervezve. Ugy látjuk, hogy az ügybuzgó szerzőnek sikerült az ország legjelesebb paedagogiai iróit e vállalat köré csoportosítani s így a legszebb reményekkel vagyunk eltelve a vállalat jövője iránt. Melegen ajánljuk az életrevaló vállalatot a szakközönség figyelmébe. Népiskolai könyvtárakból e műnek nem szabad hiányozni.

Klein Fülöp,

meghalt 1886. február hó 21-én Pápán.

Csak két és egy fél éve, hogy e becses lapok tisztelt olvasóit arról értesithettem, hogy hitközségünk derék előljárósága Klein Fülöp tanitót tel-

jes fizetésével nyugdíjazta s ime, máris szomorú kötelességet kell emlékének tiszteletére teljesítenem. Fájdalom! A Mindenható nem engedte, hogy szeretve tisztelt pályatársunk nyugdíját soká élvezhesse. Folyó hó 21-én a kérlelhetlen halál kiragadta őt körünkből. A tanítóság őszinte barátot, neje gyengéd férjét, családja szeretett apát, egyesületünk régi buzgó tagot vesztett az elhunytban.

Ernyedetlen szorgalommal, a legnagyobb pontossággal és odaadással munkálkodott ő a néptanító nehéz pályáján közel egy félszázadig áldásteljes sikerrel. Ötven évig forgatta az a b c-t mindig ujult és ujult munkakedvvel és lelkesültséggel. 32 éven át működött a pápai iskolán, azelőtt pedig magánintézete volt ugyanitt. A boldogult testestül-lelkestül néptanító volt, zsidó néptanító a szó legszebb értelmében, ki élt-halt hivatásáért és felekezeteért. Azon lelkiismeretes, fáradhatatlan, önzetlen régi tanítókhoz tartozott ő, kik kedvesebb helyet nem ismernek az iskolánál, hol magasztos hivatásuknak megfelelő egész életüket a népnevelésnek szentelik, hogy ott a zsenge ifjúságot minden szépre, jóra és nemesre szoktassák és oktassák. Oly annyira szerette hivatását, hogy ha olykor nehezére esett is neki, mégis eljárt osztályába tanítani, mulasztani sehoggy sem akart. Mint embert szelidség, kedélyesség, önzellenség, békeszeretet és vallásosság jellemezték jó öregünket.

Folyó hó 23 án kísértük örök nyugalomra. Az általános részvét, mely temetkezésén felekezeti különbség nélkül iránta nyilvánult, legjobban bizonyítja, mennyire érdemelte ki a közbecsülést és tiszteletet. Eljött hitközségünk színe-java, vénje, ifja, hogy lerója kegyelete adóját, hogy megadja a végtisztességet volt tanítójának. Kevesen emlékeznek községünkben temetésre, mely ily roppant részvét mellett ment volna végbe. Dr Breuer főrabbi ur meghatott hangon tartott gyászbeszédben ecsetelte és méltatta a boldogult érdemeit mint lelkiismeretes, lankadatlan tevékenységű hivatása magaslatán állott zsidó tanítót, mint becsületes, szilárd jellemű embert, mint buzgó, vallásos zsidót.

Mi emlékét örökké tisztelni fogjuk!
Béke és áldás lengjen porai felett!

Herzfeld Lipót

E g y l e t i é l e t.

Valami, egyesületünknek f. é. augusztus havában megtartandó nagygyűlése munkaprogramjához.

E nagygyűlésünk elé kitűzendő munkaprogram élénken foglalkoztatja már most is a központi választmányt. Miután pedig az mindeddig pozitív megállapodásra nem jutott, mi is e helyen még nem szóltunk volna a tárgyhöz, ha az »Egyetértés« f. h. 21-diki számának tanügyi rovatában egy közlemény nem jelent volna meg, mely olyan hivatalos színezetben burkolódzott, hogy az olvasónak azt kellett hinnie, hogy a központi választmánynak egy nyilatkozatával áll szemben; pedig nem úgy áll a dolog. A közp. választmány tudtommal távol áll attól mind azt közgyűlési tárgysorozatnak elfogadni, a mi ott kifejezést nyert.

A választmánynak nem lehet és nincs is szándékában az egyesület „reorganizációját“ a napirendre kitűzni. Nincs erre semmi ok és semmi szükség. Az egyesület husz év óta főnáll, gyarapodik, anyagi helyzete a lehető legkedvezőbb; itt a reorganizáció igazán desorganizáció volna.

A jelenlegi közp. választmány továbbá sohasem fogja a közgyűlésnek azt javasolni, hogy „évről évre segélyezésre előirányzott összeg nyílt pályázat útján kerüljön kiosztás alá“. A leggazdagabb és leghumánosabb jólékonysági intézetek akkor adnak, akkor segítenek, mikor a szükség beáll. Avagy üres frázissá vált-e már talán az a közmondás: a ki gyorsan ad, kétszeresen ad? Igaz, az Eötvös-alap pályázat útján osztja ki a segélyösszegeket; de ez egyszersmint nagy és talán egyedüli hibája. Az Eötvös-alapnál megtörténik, hogy szegény özvegyek, szegény árvák, elagott tanítók legnagyobb inségök daczára elutasítatnak, mert az alap legnagyobb bőkezűségénél sem képes mind azoknak csak valamicskét is nyújtani, kiket a pályázati hirdetés összezsúfolta. Azután van egy kis humanizmus abban is, könyöradományokat csendességben osztani, mint ez egyesületünkben eddig is történt. A kit érdekel, hogy ki segélyezettett, nézze meg a nagygyűlés alkalmával könyveinket; a ki tudni akarja mennyi osztatott ki segélyképpen, nézze meg az évről évre megjelenő kimutatásainkat, de a segélyezetttekre nézve a nyilvánosság e téren nézetem szerint ki maradjon zárva.

Lapunk irodalmi niveaujának emelését is szeretné az a hivatalos értesítő a napirendre kitűzni. Hogy miképpen lehetséges szellemi tőkét határozatok által gyarapítani, azt már föl nem foghatjuk. Lapunk egyesületünké, minden egyes tagjáé; tanítók írják minden díjazás nélkül. Ha már most akadnak tanítók, kiknek ez a mostani szellemi niveau nem elég magas, siessenek ide, irjanak és szerkesztszenek maguk, de — szinte díj nélkül. Mi részünkről föltételezzük az egyesület minden hű és buzgó tagjától, hogy tőle telhetőleg szellemi tőkéjével is hozzá fog járulni egyesületünk érdekei előmozdításához és a lap — egyesületi érdek. Hogy pedig hirneves írókat, költőket fizessünk, azt mi is fogjuk javaslatba hozni akkor, ha ezt, a segélyezések megszorítása nélkül majd tehetjük.

A mi a többi, az említett cikkben foglalt pontokat illeti, azokat a központi választmány, ha az ez ügyben kiküldött bizottságnak jelentése írásban foglalva és formászerűen előterjesztetik, tárgyalni fogja és alkalmasint el is fogadja, mert a sok sallang közt elfogadható jó eszme is van.

Egy választmányi tag.

Szerkesztői megjegyzés. De azon esetben is, ha az a tárgysorozat egészen kifogástalan volna, annak közlése, mielőtt a központi választmány azt letárgyalta, tapintatosságra nem vall.

Egyesületünk rendes tagjai.

(Pótkimutatás.)

312. Altmann Samu, Lodomér, Dr. Balogh Ármin, Budapest, Bartfeld Linöke, Felső-Micsinye,	Löwy Fülöp Stanicsics,
315. Drelich Adolf, Szt.-András, Fischhof Márk, Heves, Gutfreund Nándor, Kis-Uj- Szállás.	325. Dr. Málnai Mihály, Bpest, Nuszbaum József Kapolcs, Redlich Mór, Boldogasszony, Roth Bernát, Fegyvernek, Reichenthal Ármin, Bezi,
Goldberger Simon, Miskolcz, Goll Fanni, Győr,	330. Sussmann Károly, Pozsony, Schiff Sarolta, Szolnok, Schiff Jeanette, Mező-Tur, Singer Fanni, Győr, Teschner Sándor, Ugyics, Tausz Ármin, Szt.-Endre,
320. Grünfeld Izsák, Budapest, Handler Dávid, Nagy-Körös, Heilpern Benő, D.-Szerdahely, Hochenberg Vilmos, N.-Bicse,	336. Zeisler Mór, Alberti-Irsa.

Márczius hóban fizettek tagdíjat:

Adler Jakab, Pozsony	2 frt.	Hochenberg Vilmos, N.-Bicsé	4 frt.
Buxbaum Henrik, Pozsony	2	Kuti Zsigmond, N.-Kálló	2
Eichenbaum Ign. Apátfalva	1	Löwinger Bertalan, Heves	2
Földesi Joachim, Budapest	1	Szögyi Ignác, Vágbesztercze	2
Goldberg Maier, Budapest	2	Teschner Sándor, Ugyics	1 „
Guttenberg Sámuel, N.-Várad	1		
Handler Dávid, N.-Körös	1 „		
			összesen 21 frt.

Budapest, 1886. márcz. 30-án.

Ózer Zsigmond,
pénztárnok.

— *Figyelmeztetés.* Folyamodtunk az összes közlekedési intézetek igazgatóságaihoz, hogy a netalán a közgyűlésre ideránduló tanítóknak olcsóbb menetjegyeket engedélyezzenek. A ki tehát ide jönni szándékozik, jelentse azt be nálunk április hó 8-áig, hogy a menetjegyi igazolványt részére kieszközölhessük. Egszersmint kérjük sziveskedjék 50 krt. akár póstabélyegben beküldeni.

— Tisztelettel kérjük tagtársainkat tagsági díjaikat nem az elnökséghez, hanem a pénztárnok urhoz, melynek czime a lap élén található, küldeni; mert ellenkező eljárás a kezelést csak nehezíti.

— *Zsolnai Anna* urhölgy a tanítói körökben előnyösen ismeretes és számos éven át kitűnő sikerrel működő néptanító, ki utolsó időben a fővárosi izr. leányárvaházban volt alkalmazva, felcserélte a tanítói pályát a házas étellel. Márczius hó 14-én t. i. oltárhoz vezette őt Löwy Miksa ur monori lakós. Az esküvő a dohány-utczai nagy templomban volt, a hol számos kartárs összegyűlt, hogy üdvözölje a menyasszonyt az új életpályán, mihez mi is őszinte szerencsekivánatainkat csatoljuk.

— Folyó hó 6-án eljegyezte *Fischhof Mark*, hevesi néptanító és egyesületünk rendes tagja Bittermann Izraelnek, az ottani kántornak leányát, Mariska kisasszonyt. Fogadják mindketten a legbensőbb szerencsekivánatainkat szép frigyökhöz.

— Lapunk mult számában közölt Csongrád izr. hitközségének körlevelére tett megjegyzéseink tárgyában Weisz Tivadar, hitközségi elnök urtól Csongrádról egy átiratot vettünk, melyben az a hitközség eljárását okadatolva igazolni törekszik. Felhozza, hogy az évi szükséglet messze túlhaladja a fedezetet, hogy a 47 tanköteles gyermek (ennek hatodrésze tanítók gyermekei, tehát tandíjmentesek) évi 1000 frtba kerül a természetbeni lakásokon kívül, hogy az anyakönyv-vezetés czéljából rabbit kellend (!?) alkalmazni és végre, hogy a legtöbb hitközségi tag csak 200—300 évi jövedelemmel bír és így nagyobb terhekre nem szoríthatók stb. stb.

Mindezen okok sajnos igazak lehetnek; de a mint mi a csongrádi hitközséget ismerjük, még sem kellett volna az iskolát, melyben a jövődöbeli buzgalmas hitközségi tagokat nevelhet magának egyedül, felozlatnia, azon iskolát mely működésére nézve dicséretére vált fentartójának és versenyt állt az egész vidék iskoláival. Egy kis erőmegfeszítés és jóakarattal mellet az iskola talán fentartható még és jöhetnek a válságos idő után jobb mapok azon intézményre, melyre csongrádi hiveink méltán

büszkék lehetnek mindig. Különösen visszatetsző volt reánk nézve azon új mód, melylyel a csongrádi hitközség derék tanítóiról gondoskodni akarván, azokat más hitközségeknek alkalmaztatására ajánlja.

— „The Cresham“ életbiztosító társaság Londonban. E társaság 1885. évi november 17-én tartotta rendes évi közgyűlését, melyben előterjesztették az 1885. június 30-án lejárt 37 ik üzleti évről szóló jelentést. E jelentés főtételei a következők: A lefolyt üzleti év eredménye igen kedvező volt; benyújtottak 7 394 biztosítási ajánlatot több mint 66,393,200 frankra, melyek közül a társaság 6.138 ajánlatot több mint 53,422,475 frankkal elfogadott s a megfelelő kötvényeket kiállította. A díjbevétel, levonván a viszontbiztosításért fizetett összeget, 14.185,366·47 frankra rugott, mely összegben az első évnek 1.952,450·42 frank biztosítási díja is befoglaltatik. A kamatszámra 3.740,702·30 frankot tett s a díjbevételhez csatolva, a társaság évi bevételét 17 926,068·77 frankra emelte. A társaság a lefolyt üzleti évben életbiztosítási kötvényekre 6.639,527·81 frankot fizetett ki a társaság. A kiházasítási és vegyes biztosítási ügyletekből eredő és lejárt követelések összege 2.919,240·73 frankra rugott. Kötvények visszavételére 1.157,927·19 frankot fordított a társaság. A biztosítási alap, melylyel a társaság a szerződésekben kikötött feltételek teljesítését biztosítja, 3,944·971·26 frankkal emelkedett. Az aktívák az üzleti év végén 89,282,500·94 frankot tettek. E mérleg felállításánál vételáron bejegyzett értékén értéktöbblete nem vétetett tekintetbe, mivel ezek az értékek nem realizáltak, s így azonnali nyereség forrásául nem tekinthetők. Ennek az értéktöbbletnek azonban nagy jelentősége van; mert konszolidálja ama garanciákat, melyeket a társaság nyújt. Tőkebefektetések: 1,935,056·15 frank a brit kormány értékpapiraiban, 1,942,687·40 az indiai és gyarmatkormány értékpapiraiban, 13,841.232·29 frank más államok érték-papiraiban, 1,725.198·02 frank vasuti részvényekben, elsőbbségekben és garantált értékpapirokban, 29,870,022·60 frt. vasuti- és más kölcsönkötvényekben, 14,620.450 frank házakban, melyek közt a társaság bécsi és bpesti házai vannak, 12,722.801·15 frt. jelzálogokban és 14,407.095·93 frank különböző biztosítékokban.

S z e r k e s z t ő i p ó s t a.

Szirtai S. — Azon lapra senki sem reflectál, számba sem jön, vele polemiába hocsátkozni, valami nagyon is naiv dolog volna.

Sp. J. B. . . . a. A tornóczyi volt zsidó tanító ügyét ne holygassuk, hadd hulljon a mi férges. — Az anyakönyvvezetési kérdés pedig csak nagyon távolról érdekli a mi köreinket. Mint a jelen számban láthatja, egy másik dolgozatára nézve megelőztek.

L. J. Böszörmény. Csak nem csinálhatunk reklamot a Nestle-féle lisztnek. Kérünk valami más tárgyról valami szellemest.

E. L. Nyitra. Gönczy Abc-jéről, akár milyen érdekesen *ma* értekezni, elkésett dolog és csak azért voltunk kénytelen ezt félre tenni.

Sz. Vágbesztercze. Tőlünk csak nem várja, hogy a felsővidéki zsidóiskolák felosztása mellett kardoskodjunk, mert talán egy két zsidó tanító alkalmazást nyer az állami iskolában, mikor meg vagyunk győződve, hogy a felsővidéki zsidó iskolák a legjobbak közé tartoznak.

M. Kecskemét, S. . . . S.-A.-Ujhely. D. Ürmény: A Stark — Deutsch féle polemiát lapunkban nem folytathatjuk.

K. Vác. Legközelebb. —

H. J. Nem elég objectiv és így nem közölhető.

Nyom. GARAI MÓR Budapest, Károly-körut 3, Huszárház.